

IN MEMORIAM HANS BLOEMENDAL

Op 7 oktober 2015 is overleden professor Hans Bloemendal, emeritus hoogleraar biochemie aan de Radboud Universiteit. Hans Bloemendal is geboren in 1923 in Fulda, Duitsland, uit Nederlandse ouders. In de jaren '30 kwam het gezin terug in Amsterdam, waar Hans naar de HBS ging. In de oorlog wist Hans zich te verbergen tijdens een razzia, terwijl zijn ouders en zijn zusje werden opgepakt en in een concentratiekamp vermoord. Hans is door het land gaan zwerven en is op een boerderij in Friesland liefderijk opgenomen. Deze zeer dramatische gebeurtenissen hebben zijn leven getekend. In zijn werkomgeving sprak hij er nooit over. Wij weten dit omdat hij dit een keer heeft verteld in een interview in Vrij Nederland.

Na de oorlog heeft hij eerst zijn eindexamen HBS gedaan, daarna scheikunde gestudeerd in Amsterdam. Vervolgens is hij gepromoveerd bij prof. Woerdeman, een anatoom, op de biochemische karakterisering van oogenseiwitten. Dit werd het begin van zijn wetenschappelijk oeuvre. Als postdoc heeft hij enige tijd doorgebracht in het laboratorium van Fritz Lipmann in het Rockefeller Institute te New York. Lipmann was Nobelprijswinnaar, ontdekker van ATP en pionier op het gebied van de eiwitbiosynthese. Dit werd de tweede poot van het wetenschappelijk werk van Hans Bloemendal.

Terug in Nederland kwam hij terecht in het Nederlands Kanker Instituut, destijds in de Sarphatistraat in Amsterdam, en onder leiding van prof. Mühlbock. Hij werkte daar samen met o.a. Leendert Bosch (later hoogleraar biochemie in Leiden) en Willy Bont. Hun onderzoek ging over eiwitbiosynthese, maar stiekem deed Hans ook weer proeven met oogenseiwitten, wat minder relevant is voor kanker.

Korte tijd later, in 1965, werd hij benoemd tot hoogleraar in de biochemie in Nijmegen, tegelijk overigens met Sjoerd Bonting. Twee niet-katholieke hoogleraren in 1965. Dat was toen nog iets heel bijzonders in Nijmegen. Bovendien waren ze niet zomaar niet-katholiek, maar allebei prominente leden van hun kerkgenootschap, Bonting als Anglicaans priester en Bloemendal als *chazan* (voorzanger) van de Israëlitische Hoofdsynagoge in Amsterdam. Hans had een prachtige stem en is meer dan 60 jaar *chazan* gebleven, een unicum. Zijn concerten, zijn langspeelplaten en later dvd's bezorgden hem grote nationale bekendheid. Daarnaast schreef hij ook nog kinderboeken. Zijn baanbrekend werk op het gebied van de oogenseiwitten, samen met Wilfried de Jong en op het gebied van de eiwitbiosynthese met Walther van Venrooij en vele anderen, gaven hem grote internationale bekendheid. Het promotieonderzoek van zijn promovendus Anton Berns over de isolatie van het boodschapper-RNA voor het oogenseiwit alfa-crystalline was een huzarenstuk in de periode van vóór het recombinant DNA. Het combineerde op elegante wijze zijn beide research-onderwerpen, eiwitbiosynthese en oogenseiwitten.

Ter gelegenheid van zijn 65^e verjaardag heeft zijn staf, vooral door de inspanning van Walther van Venrooij, een grote som geld gekregen van diverse bedrijven, om een Hans Bloemendal-Award in het leven te roepen, waarmee een decennium lang om de paar jaar een grote prijs kon worden uitgereikt aan een spreker van internationale allure. Sinds 2007 wordt jaarlijks de Hans Bloemendal Medal for Outstanding Scientific Achievement uitgereikt aan een gerenommeerd wetenschapper in de moleculaire levenswetenschappen tijdens de door het RIMLS georganiseerde New Frontiers symposia. Van pensioen wilde Hans niets weten. Nog jaren heeft hij met een eigen werkgroep bijgedragen aan het onderzoek van het Laboratorium voor Biochemie. Een half jaar geleden werd duidelijk dat het met zijn gezondheid heel slecht ging. Zijn overlijden kwam spoediger dan zich tot voor kort liet aanzien. Het was een voorrecht om in zijn laboratorium gewerkt te hebben.

Peter Bloemers